

Mora se priznati da je teško — pa makar se to obradilo u dva velika sveska — obuhvatiti sve povijesne i životne manifestacije slobodnog grada — komune, Republike. Ipak se može uočiti da je u ovom djelu možda povijest izvangradskog područja mogla dobiti više prostora; da su pomorstvo i obrti — posebice manufaktura — zaslužili da budu potpunije i konkretnije predočeni; da je mjestimice više pažnje obraćeno na djelovanje dubrovačke vlade i njezine diplomacije nego na životne uvjete širih radnih slojeva; da su pojedina poglavlja i odviše usitnjena bez većih sinteza; da se kultura mogla uklopiti u odgovarajuća razdoblja u kojima se stvarala i manifestirala; da se literatura možda mogla ažurirati; da bi indeks osoba, stvari i mjesta pridonio lakšem snalaženju u pronalaženju osoba i događaja itd.

Treba kao dobrodošlo podvući da je autor izlaganje i slijed događaja i tumačenja zbivanja prepustio izvorima, dokumentima. Tečnim i živim jezikom izvrsno i točno prevodi najvažnije diplomatske upute i izvještaje i važnije ugovore iz državnopravnih odnosa sa stranim zemljama i vladarima. Pred nama se otvara spoznaja tako reći trajnog straha da velike sile ne prekorače međunarodno pravo priznate dubrovačke slobode, neovisnosti i teritorijalnog integriteta. Vlada i poklisari se dovijaju, snalaze kako najbolje znaju i umiju. Oprezni Senat rijetko se prenagluje i trči ispred događaja. Ako neki put i pogriješi u procjeni situacije, zna se izvući. Dubrovačka diplomacija služi se metodama svih diplomacija: krši riječ, obilazi istinu, laska, obavještava, pod-

mićuje, pretjeruje i uveličava vlastite nevolje kad je to potrebno. S druge strane, poklisari su uvijek na visini rodoljubnih zadaća. Trpe ucjenjivanje, zatvore, šikaniranja, ismijavanja, samovolje jačih i prepotentnih da bi obranili, sačuvali slobodu i postigli planirani cilj. Ti prevedeni originalni izvještaji rječitije i zornije daju sliku kriznih političkih situacija nego pojedine opširne rasprave i studije. Napeto se čitaju. Zbog toga je autor zacijelo katkad primjenio narativni način izlaganja.

Pohvalno je — uz ono što je već istaknuto — da je uz veze Dubrovnika s krajevima iz zaleđa autor dosad prvi u historiografiji iscrpno obradio političke, kulturne i književne veze Dubrovnika s dalmatinskim gradovima i hrvatskim krajevima. Izbor reprodukcija je takav da dopušta zoran uvid ne samo u materijalno-kulturno bogastvo Republike nego i predočava diplomatsku i državnopravnu dimenziju njezina opstanaka. Isto su tako dobre i priložene povijesne karte.

Na kraju da zaključimo: pred nama je golemi radni napor i savjesni znanstveni pothvat povjesničara dr. V. Foretića — prva cjelovita povijest Dubrovačke Republike na našem jeziku. Ovim djelom — kao i nizom drugih svojih radova — urezao je dubok trag u dubrovačku, hrvatsku i jugoslavensku historiografiju. Međutim, isto je tako očito da bi jedan budući organizirani timski rad na pisanju dubrovačke povijesti mogao otkloniti neke propuste koji razumljivo i nedjeljivo prate pojedinačan rad.

Josip Lučić

VINKO FORETIĆ, L'ORDINE BENEDETTINO QUALE TRAMITE NEI RAPPORTI TRA LE DUE SPONDE CON PARTICOLARE RIGUARDO AL TERRITORIO DI RAGUSA, NEL MEDIO EVO. Estr. dal vol.: Le relazioni religiose e chiesastico-giurisdizionali. Atti del II<sup>o</sup> Congresso internazionale sulle relazioni fra le due Sponde adriatiche (Bari, 29—31 ottobre 1976), str. 131—144.

Autor povezuje prve dubrovačke veze sa benediktincima s otoka Tremiti s godinom 1023. kad je na Lokrumu ute-

meljen njihov samostan. Ta fundacijska isprava — sačuvana u autentičnim prijepisima iz XIII. st. — zapravo je prva

vjerodostojna isprava dubrovačkog podrijetla. Veze Dubrovčana sa prekomorskom jadranskom obalom počele su dakle posredništvom benediktinskog reda. Obraduje dalje druge povijesne podatke o benediktinskim samostanima u Dubrovniku, okolici i negdašnjem njegovu državnom prostoru (Rožat, Mljet, Šipan, Sv. Andrija i dr.) uz opširnije povijesne reminiscencije. Posebno se zadržava na dokumentu koji je pronašao 1952. u Historijskom arhivu u Dubrovniku, a tiče se mljetskog samosta-

na. Budući da je sadržaj dokumenta bio od nekih naših povjesničara osporavan, autor objavljuje nove elemente potkrepljujući njegovu vjerodostojnost. Napominje npr. da je sporni izraz »grossi veneti« mogao biti naknadno upisan.

Na kraju se zadržava na arhitekturi crkve na Mljetu. Ističe da postoji stanovita sličnost između nje i crkve sv. Margarete u Bisceglie. Podvlači, međutim, da je mljetska veća i monumentalnija.

Josip Lučić

### VINKO VELNIĆ, LA MAIOLICA FARMACEUTICA DELLE VECCHIE FARMACIE DI RAGUSA. Edizioni la farmacia nuova, str. 8.

Pod gornjim naslovom bez oznake mjesta i godine publiciranja, a u izdanju »Edizioni la farmacia nuova« pojavio se ovaj mali prilog o ljekarničkoj majolici stare dubrovačke farmacije. Autor podsjeća da je Dubrovnik osobitu pažnju poklanjao medicini i farmaciji, pa su do danas ostale sačuvane dvije ljekarnice »franjevačka« i »Domus Christi«.

Franjevačka ljekarnica utemeljena je 1317. i ispočetka je služila za samostanske potrebe, kasnije je radila i za javnost. Poslovala je sve do nacionalizacije 1947. godine. Zbog toga što ima kontinuitet od osnutka, ona je jedinstven primjer u povijesti farmacije i možda najstarija koja danas postoji. (»Per tale eccezionale continuità è un esempio quasi unico nella storia della farmacia, forse la più antica fra le tutte le farmacie ora esistenti« str. 1.)

Ta je ljekarnica ostavila tragove i svjedočanstva svog povijesnog postojanja. Npr. knjige i rukopise koji se sada nalaze u franjevačkoj biblioteci, te ljekarnički pribor i predmete koji su danas izloženi u muzeju na mjestu gdje se ljekarnica nekad nalazila.

Posebnu skupinu spremljenih predmeta sačinjavaju majoličke ili keramičke posude koje su služile za priprema-

nje lijekova. Autor opisuje 44 posude iz franjevačke ljekarnice: 17 majoličkih boca (bocce), 13 bokala, vrčeva (brocche) i 14 posuda za meleme i praškove (albarelli). Pored opisa oblika, ukrasa, upotrebe, natpisa, veličine i sl., autor za pojedine izrazite primjerke objavljuje slike.

Ljekarnicu »Domus Christi« utemeljila je Dubrovačka Republika god. 1420. i bila je javna. U doba francuske uprave general Lauriston ju je 1806. prodao privatnicima. God. 1946. je nacionalizirana i vraćena u vlasništvo grada (društva).

Od te ljekarnice ostalo je mnogo predmeta. Primjerci njezina posuđa pohranjeni su u posebnoj odjelu u današnjem muzeju u Kneževu dvoru i čine zbirku od 181 komada. Autor upozorava na to da je podrijetlo tih primjeraka različito. Dio njih potječe od ljekarnice »Domus Christi« bilo iz vremena kad je bila pod Republikom, bilo iz vremena kad je postala privatna. Dio je poklonila franjevačka ljekarnica, a dio je nepoznatog podrijetla.

Autor posebno opisuje svaku skupinu primjeraka na isti način kako je to učinio i za izložke iz franjevačke ljekarnice.

Josip Lučić